

СИСТЕМИ ОЦІНКИ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ В КРАЇНАХ БАЛТІЇ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ

У статті розглянуто основні критерії оцінки якості вищої освіти в країнах Балтії (Литві, Латвії, Естонії). Охарактеризовано особливості організації ліцензування та акредитації вищих навчальних закладів, а також навчальних програм, за якими вони працюють. Вказано на органи, які контролюють якість освіти в кожній із країн, окреслено основні етапи здійснення процедури ліцензування та акредитації ВНЗ. Розкрито принципи оцінювання та інтерпретації результатів якості вищої освіти. Зроблено порівняльний аналіз процедур ліцензування та акредитації в країнах Балтії, зокрема визначено види, типи, терміни, умови акредитування та ліцензування в Литві, Латвії, Естонії, а також визначено спільні й відмінні риси. З'ясовано пріоритетні напрями подальшого вдосконалення системи оцінки якості в Україні, спираючись на досвід балтійських країн.

Ключові слова: ліцензування, акредитація, Акредитаційна комісія, Атестаційна комісія, Національне агентство з видачі ліцензій, якість вищої освіти, Центр оцінки якості, інституційна акредитація, акредитація програм, академічна акредитація, суспільно-професійна акредитація.

Постановка проблеми. Забезпечення якості освіти в останні роки в умовах європейської інтеграції та створення єдиного європейського освітнього простору є серйозним викликом для багатьох країн. Якість освіти – це один із основних принципів Болонського процесу. Основними інструментами регулювання якості освітньої діяльності, що здатні забезпечити як внутрішню, так і зовнішню оцінку на національному та міжнародному рівнях, зберігаючи при цьому повагу до автономії вищого навчального закладу та його академічних свобод, є механізми ліцензування та акредитації спеціальностей, програм, у цілому навчального закладу. Також важливими є механізми контролю за дотриманням ліцензійних умов надання освітніх послуг і правил провадження освітньої діяльності навчальним закладом та окремими його структурними підрозділами. Особливо цікавим в цьому питанні є досвід європейських країн, зокрема пострадянських Литви, Латвії та Естонії, де освіта відзначається високою якістю, а вищі навчальні заклади є одними з кращих у Європі.

Аналіз актуальних досліджень. Системи оцінки якості вищої освіти в країнах Балтії досліджували іноземні та вітчизняні науковці Г. Мотова, Г. Пурванекіене, Р. Повілайтіс, А. Стейкунене (Литва), Х. Бауман, І. Калакаускас, І. Борисова, Н. Волкова (Естонія), Ю. Дзелме, В. Веріна (Латвія) та ін. В Україні сучасні підходи до оцінки якості вищої освіти вивчають Р. Ковальчук, М. Левшин, С. Свіжевська, В. Малихіна, С. Крижановська та ін. Основні положення окреслено в законодавчих актах

досліджуваних країн, які регламентують процедури проведення акредитації та ліцензування вищих навчальних закладів.

Метою даної статті є порівняльний аналіз систем оцінювання якості вищої освіти в країнах Балтії, вивчаючи законодавчі документи й сучасні дослідження з проблеми, а також визначити основні пріоритети для вдосконалення системи оцінювання якості національної вищої освіти на основі власних здобутків та позитивного досвіду здійснення реформ щодо підвищення рівня вищої освіти в країнах Балтійського регіону.

Методи дослідження. Методи відбору, систематизації та оцінювання наукової вітчизняної та зарубіжної літератури; метод педагогічного аналізу, синтезу, узагальнення; метод порівняльного аналізу.

Виклад основного матеріалу. Національна система забезпечення якості реалізується через механізми ліцензування та акредитації. Освітня діяльність в Україні здійснюється вищими навчальними закладами на підставі ліцензій, що видаються центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України. Ліцензування вищого навчального закладу – процедура визнання спроможності вищого навчального закладу певного типу розпочати освітню діяльність, пов'язану зі здобуттям вищої освіти та кваліфікації, відповідно до вимог стандартів вищої освіти, проводиться Освітньою ліцензійною палатою України [6]. За результатами ліцензування ВНЗ видається ліцензія на освітню діяльність або мотивована відмова. Перша ліцензія має термін дії 5 років, повторна – 10 років.

Оцінка та контроль якості освіти – акредитація – це процес, який забезпечується зовнішніми органами, спрямований на оцінку роботи певного вищого навчального закладу за чітко визначеними цілями [11]. Акредитація вищого навчального закладу проводиться Державною акредитаційною комісією, до складу якої входять представники Міністерства освіти і науки, інших центральних і місцевих органів виконавчої влади, роботодавців, вищих навчальних закладів, здобувачів вищої освіти [7]. Термін дії сертифіката про акредитацію закладу (спеціальності) для ВНЗ зі статусом національного становить 10 років, закладів інших рівнів – 5 років [8]. Як зазначається в Болонській декларації, акредитація – це основний інструмент підтримки необхідних змін у системі європейської вищої освіти [12].

Однак, існуюча система контролю якості дуже складна і передбачає проведення чотирьох різних процедур: ліцензування спеціальностей (напрямів), акредитацію спеціальностей (напрямів), акредитацію закладу в цілому, атестацію. Кожна процедура є досить тривалою за часом, вимагає оформлення безлічі паперів та великих трудових витрат. Міністерство задекларувало намір скасувати процедуру атестації і спростити інші процедури, але шлях до однієї простої і прозорої процедури здається ще далеким [13].

В умовах інтеграції України до європейського освітнього простору, розширення академічної мобільності студентів та викладачів ВНЗ усе більші вимоги ставляться до якості вищої освіти. Процес реформування освіти продовжується й передбачає перегляду підходів до процедур ліцензування та акредитації освітніх установ як до основних механізмів розвитку, поліпшення і контролю якості надання освітніх послуг майбутнім фахівцям [12]. Значним кроком у цьому напрямі є ухвалення нової редакції Закону «Про вищу освіту» від 7 липня 2014 році [4].

Так, у Законі мова йде про створення Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти на зміну ДАК, яке стане постійно діючим колегіальним органом з питань реалізації державної політики у сфері забезпечення якості вищої освіти.

Повноваження Національного агентства: формування вимог до системи забезпечення якості вищої освіти, розроблення положення про акредитацію освітніх програм; аналіз якості освітньої діяльності ВНЗ; проведення ліцензійної експертизи, підготовка експертного висновку; формування переліку спеціальностей; проведення акредитації освітніх програм; формування критеріїв оцінки якості освітньої діяльності вищих навчальних закладів України, за якими можуть визначатися рейтинги ВНЗ України; розробка положення про акредитацію спеціалізованих учених рад, акредитує спеціалізовані вчені ради та контролює їх діяльність [9]. Таким чином, реформування, створення нових інституцій із визначення якості освіти має максимально адаптувати українську систему вищої освіти до європейської.

Розглядаючи досвід в оцінці якості освіти Балтійських країн, слід зазначити, що вони перші з пострадянських країн підписали Болонську декларацію і розпочали реформування змісту і структури вищої освіти, основним пріоритетом якої стала якість та конкурентоспроможність на європейському освітньому просторі. Система гарантії якості вищої освіти в країнах Балтії почала створюватися в 90-х роках ХХ ст., зокрема після організації для цих країн Радою європейських програм законодавчих реформ серії семінарів у 1994–1995 р.р. Згідно з декларацією про співпрацю в галузі гарантії якості вищої освіти, оцінка якості в Латвії, Литві та Естонії здійснюється міжнародними комісіями, до складу яких входять зарубіжні експерти з країн ЄС [2].

У цих країнах отримала розвиток акредитація основних освітніх програм, оскільки змістом даної процедури оцінки в період атестації (зовнішньої експертизи) є показники якості не лише самих цих програм і підготовки, а й діяльності вищого навчального закладу в цілому.

Процедура акредитації в країнах Балтії, як правило, включає такі етапи:

1. Самоаналіз (самообстеження, самоконтроль) ВНЗ.
2. Зовнішня експертиза, що проводиться міжнародною експертною комісією з виїздом до вищого навчального закладу.
3. Прийняття рішення з акредитації та (або) атестації.

У Литві, Латвії та Естонії переважають експертні форми оцінки якості освітніх програм, увага до внутрішньоуніверситетської освітньої політики й системи контролю якості (відвідування занять, бесіди з викладачами та студентами тощо).

Так, для освітніх систем країн Балтійського регіону характерною є:

1) процедури акредитації, що реалізується через реалізацію міжнародного проекту з оцінки якості вищої освіти;

2) самостійного акредитаційного агентства, створеного з ініціативи Міністерства освіти за участі ВНЗ;

3) колегіального органу (ради), що приймає рішення про акредитацію;

4) процедур ліцензування й акредитації, де зовнішня експертиза (атестація) розглядається як частина акредитації;

5) технології акредитації, яка передбачає, насамперед, оцінку якості й визнання освітніх програм (з виїздом комісії у ВНЗ), підготовку, прийняття рішення й публікацію результатів;

6) залучення до роботи зарубіжних спеціалістів [5].

Не зважаючи на подібність в оцінці якості освіти в країнах Балтії, кожна з трьох країн має і свої індивідуальні особливості. Зупинимось детальніше на процедурах акредитації та ліцензування в кожній із країн.

Система оцінки якості вищої освіти в Естонії – це безперервний процес, що складається з чотирьох складових – самоаналізу університетів (факультетів або відділів), зовнішньої експертної оцінки Радою з оцінки якості вищої освіти, яка приймає рішення стосовно навчальних програм та інституційної акредитації освітніх установ, а також самовдосконалення університетів.

Провідна роль в оцінці якості естонської освіти належала Раді з оцінки якості вищої освіти (HEQAC) (заснована у 1995 р.), яка здійснювала акредитацію та ліцензування вищих навчальних закладів та Центру акредитації вищої освіти (Accreditation Centre), який займався організацією процедур акредитації (створений у 1997 р.) [16]. Завдання Центру – створення експертних груп і погодження з університетами та експертами графіків перевірок [1]. Однак, на зміну бінарній структурі у 2009 було створено Естонське агенство з якості вищої освіти (Eesti Kõrghariduse Kvaliteediagentuur). ЕККА є національним агенством із забезпечення якості, що відповідає за оцінку вищої та професійної освіти в Естонії. Воно складається із Президіуму і двох рад: Ради оцінки якості та Ради оцінки якості професійної освіти.

Основні напрями діяльності Агенства: інституційна акредитація вищих навчальних закладів; оцінка якості навчальних програм (їх груп); акредитація навчальних програм у професійній освіті; первісна оцінка програм (за групами навчання); навчання, консультування, інформування [14].

Ліцензування в Естонії проходять тільки приватні вищі навчальні заклади всіх типів. Державні університети, професійні вищі навчальні заклади

повинні пройти реєстрацію в Міністерстві освіти і науки. Для них існують певні вимоги, але ліцензія не видається. Приватні заклади освіти ліцензують окремо кожну програму, а не ВНЗ у цілому. У ліцензії вказуються всі програми, за якими заклад може проводити навчання, а також вказується адреса навчального закладу. Ліцензії видаються на термін дії програми [16].

Для отримання ліцензії на реалізацію програми бакалавра, магістра вищий навчальний заклад повинен надати певну інформацію; однією з головних умов є наявність письмової згоди на викладання конкретних дисциплін за програмами ВНЗ всіх майбутніх викладачів. Стандартом вищої освіти встановлено, що 50% навчального навантаження за програмою повинні мати штатні викладачі вищого навчального закладу [15].

Відповідно до естонського законодавства, акредитація не є обов'язковою. Однак, без проходження цієї процедури заклад не має права видавати випускникам дипломів державного зразка [16]. З 2002 року державні і приватні вищі навчальні заклади проходять акредитацію на рівних умовах [15]. Необхідність уведення акредитації була пов'язана з багатьма факторами, серед яких значні зміни у сфері вищої освіти; самостійність університетів; виникнення приватних закладів освіти.

Отже, в Естонії можливі три види рішень по акредитації: повна (на 7 років); умовна (на 3 роки); відмова в акредитації навчальних програм [3].

В Естонії, як і в інших країнах Балтії, існує 2 типи акредитації: акредитація програм та інституційна акредитація.

Інституційна акредитація оцінює внутрішню систему забезпечення якості та її функціонування, у тому числі виконання завдань навчального закладу, відповідність системи управління цілям і програмі розвитку вищої школи.

Вищі школи зобов'язані проходити інституційну акредитацію раз на 7 років (у разі виявлення певних недоліків навчальний заклад повинен пройти повторну акредитацію через 3 роки). Рішення про інституційну акредитацію ухвалює оцінна рада Агентства з якості.

Під час оцінки якості груп навчальних програм оцінюється відповідність навчальних програм правовим актам, внутрішньодержавним і міжнародним стандартам і напрямками розвитку. Оцінюється навчальна програма, її розвиток, наявність ресурсів, навчальний процес, викладачі та студенти [10].

Естонський центр акредитації в основному займається акредитацією програм. Рада з оцінки якості вищої освіти ухвалює рішення про акредитацію вищих навчальних закладів.

Таким чином, останнім часом в естонській системі освіти відбуваються наступні зміни: зміна вимог до акредитації програм і університетів; підвищена увага до вищої освіти з професійних програм, зміна вимог до їх акредитації; залучення іноземних експертів до оцінки

якості освіти; удосконалення законодавства щодо поліпшення якості освіти відповідно до вимог Болонського процесу [1].

У Латвії оцінці й акредитації підлягають не лише навчальні програми, але й ВНЗ у цілому. Для організації процесу й надання навчальним закладам допомоги в їх самооцінці у 1994 р. був заснований Центр оцінки якості вищої освіти (Augstakas izglitibas kvalitates novertešanas centrs) [2]. Він перестав існувати як агентство якості в кінці 2012 р., але проводить реєстр програм вищої освіти і надає інформацію про вищі навчальні заклади [14].

Акредитація та ліцензування навчальних програм і вищих навчальних закладів проводиться відповідно до Закону про заклади вищої освіти, прийнятого Сеймом 17 листопада 1995 р. (зі змінами 26 грудня 2000 р.), у якому вказано на загальні принципи акредитації для вишів і навчальних програм. Акредитація та ліцензування проводяться у згідно з діючими положеннями. Так, у Положенні про акредитацію ВНЗ відображені найбільш важливі організаційні аспекти, що стосуються акредитації. Між Міністерством освіти і науки (MES) і Центром оцінки якості вищої освіти (HEQEC) укладено договір, що визначає відповідальність і завдання сторін під час оцінки та акредитації закладів освіти або їх навчальних програм [2].

Відповідальність за організацію акредитації несе Міністерство освіти і науки, яке укладає контракт з некомерційною неурядовою організацією – Центром оцінки якості вищої освіти (HEQEC) про організацію оцінювання вищої освіти в Латвії. Діяльність Центру контролюється Радою з 5 осіб.

В обов'язки HEQEC входить: розробка й координація напрямів діяльності, пов'язаної з оцінкою якості ВНЗ та навчальних програм; запрошення зарубіжних експертів; підведення підсумків оцінки; підбір комісії і робочих груп.

Рішення про акредитацію приймається Радою з вищої освіти (при акредитації ВНЗ) або Акредитаційною комісією (при акредитації навчальних програм). До складу експертної комісії входить експерт з Латвії та не менше двох експертів з інших країн. Кожного разу формується нова комісія. Рекомендації зі створення системи гарантії якості вищої освіти розроблені Балтійським координаційним комітетом з вищої освіти (ВНЕСС).

Кожна програма повинна мати ліцензію, а кожен навчальний заклад – бути зареєстрованим. Акредитація можлива лише після оцінки зовнішньою експертною комісією. Висновки експертів будуються на основі таких показників: звіт про результати самообстеження навчальних програм, опис дисциплін, штатний розпис викладачів, екзаменаційні роботи студентів тощо; результати опитування студентів, роботодавців; стандарти (при їх наявності) [2].

Як правило, ліцензія видається програмі на три роки, протягом двох років після чого програму потрібно акредитувати. Навчальні програми проходять акредитацію не рідше, ніж раз на шість років. Крім

позитивної акредитації, можлива тимчасова акредитація (при виявленні серйозних недоліків у роботі ВНЗ), а також відмова в акредитації.

Особливістю латвійської системи акредитації є вимоги до створення звіту про самообстеження, у якому повинен бути представлений порівняльний аналіз програми, яка акредитується, не менше ніж з двома подібними програмами в країнах ЄС. Крім того, ВНЗ затверджує стандарт для академічних програм бакалавра, який встановлює обов'язковий зміст освітніх програм цього рівня підготовки [5].

У Литві за оцінку якості вищої освіти відповідає Центр з оцінки якості вищої освіти (SKVC), створений Міністерством освіти і науки в 1995 р. З самого початку SKVC був організований і функціонував як державна бюджетна організація, у 2002 році був реорганізований у державну установу управління.

Центр виконує дві функції: агентства із забезпечення якості та ENIC / NARIC. Основні напрями діяльності Центру з оцінки якості вищої освіти: інституційна оцінка й акредитація вищих навчальних закладів; оцінка заявок на відкриття нового ВНЗ; первісна оцінка програм; оцінка якості та акредитація навчальних програм; навчання, консультації, інформування.

У Литві акредитація програм бакалавра і магістра здійснюється на основі внутрішньої самооцінки та зовнішньої оцінки. Програми оцінюються експертами за 6 напрямками: мета й бажані результати навчання, структура програми, кадрові, матеріальні ресурси, курс навчання і оцінка, управління програмою. Особливістю є те, що кожна галузь оцінюється за чотирибальною шкалою [5]. Однак це досить довготривалі й дорогі процедури, тому розпочалося групування навчальних програм, щоб зменшити навантаження на державу, агенство і ВНЗ [14].

Групування навчальних програм мало місце і в Естонії та Латвії. В Естонії у 2011–2012 р.р. була проведена «перехідна оцінка» всіх навчальних програм за всіма напрямками. У Латвії хоча вже використовувалася оцінка відповідно до так званих «напрямів», також був реалізований проект з оцінки всіх існуючих навчальних програм. У всіх трьох країнах застосовуються як інституційна акредитація, так і акредитація програм.

Процедура акредитації в усіх країнах Балтії включає такі етапи:

1. Аналіз звіту самооцінки ВНЗ.
2. Відвідування командою експертів вищого навчального закладу.
3. Підготовка звіту.
4. Рішення (позитивне або негативне) та його оприлюднення.

Латвія, Литва та Естонія залучають до оцінки навчальних програм міжнародних експертів (не менше двох) з країн Європейського Союзу, виключаючи участь представників Міністерства, ректорів ВНЗ та місцевої влади, на відміну від нашої країни. На нашу думку, це виключає суб'єктивний підхід в оцінюванні роботи навчального закладу, надає

більшої прозорості системі в цілому, а також об'єктивності індивідуальних оцінок і можливість імплементувати досвід кращих іноземних практик.

Що стосується участі Міністерства освіти і науки в процедурах акредитації та ліцензування вищих закладів освіти, то в Латвії його вплив є більш вагомим, ніж в Литві та Естонії [14].

В Естонії специфікою процедури ліцензування є те, що для отримання ліцензії кількість штатних викладачів повинна бути не менше 50 %. Також особливістю є обов'язковість ліцензування для державних ВНЗ, лише для приватних. В Україні процедура ліцензування є обов'язковою, вищий навчальний заклад не має права проводити навчальну діяльність, не маючи ліцензії.

Відрізняє балтійські країни те, що при оцінюванні діяльності вищого навчального закладу якість знань студентів не перевіряється (лише бесіди), тоді як в інших країнах, у тому числі й у нашій, проводять тестування для студентів.

Самоаналіз є однією зі складових етапів у системі контролю якості освіти в країнах Балтійського регіону, у нас ця методика лише набуває розвитку, що є позитивним зрушенням. Особливістю латвійської системи акредитації є вимоги до звіту про самообстеження – порівняльний аналіз програми, яка акредитується, не менше ніж з двома подібними програмами в країнах ЄС.

Проаналізувавши системи оцінки якості вищої освіти в Литві, Латвії та Естонії, ми спробували визначити як спільні риси, так і індивідуальні особливості кожної з країн. Тому можна сказати, що ліцензування та акредитація залишаються основними державними регуляторами контролю за якістю вищої освіти й відповідають європейським стандартам та принципам Болонського процесу.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Вивчаючи європейський досвід в оцінці якості освіти країн Балтії, де реформи проходили досить швидкими темпами і головним пріоритетом мали підвищення якості та конкурентоспроможності власної вищої освіти, виникає необхідність перегляду чинної системи ліцензування та акредитації в Україні, формування нових, сучасних підходів до моніторингу якості освіти.

Незважаючи на спроби законодавчо вдосконалити систему оцінювання якості вищої освіти, в Україні залишається безліч недоліків, серед яких можна виділити такі: відсутність рівності ВНЗ різних форм власності, оскільки серед експертів немає представників недержавних закладів; необхідність залучення зарубіжних експертів; критерії та вимоги дуже розширені, не враховують специфіку різних напрямів підготовки фахівців; невизначеність єдиних нормативів та вимог до ліцензування та акредитації; участь роботодавців, студентів та громадськості у процедурах оцінювання є досить формальною; тривалий термін розгляду ліцензійних і акредитаційних справ та складність процедур оформлення.

На сьогоднішній день процедура державної акредитації не повною мірою дозволяє досягти цілей розвитку освіти. Тому, на думку С. Свіжевської, слід серйозно замислитись над упровадженням суспільно-професійної акредитації не як над альтернативною формою, а як існуючої поряд із державною процедурою оцінки якості освіти, що буде доповнювати її та враховуватиме інтереси всіх зацікавлених сторін [11].

З прийняттям нової редакції закону «Про вищу освіту» були внесені зміни до державного регулювання процесу ліцензування та акредитації ВНЗ у зв'язку з наданням більшої автономії навчальним закладам, їх рейтингуванням. Проте питання якості освіти потребує подальшого вдосконалення на законодавчому рівні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бауман Хиллар. Система высшего образования и аккредитации в Эстонии [Электронный ресурс] / Х. Бауман. – Режим доступа : <http://knu.znate.ru/docs/index-513680.html>
2. Дзелме Ю. Структура системы гарантии качества высшего образования в Латвии / Ю. Дзелме // Вестник высшей школы «Alma mater». – 2004. – № 1. – С. 17–22.
3. Закон Эстонской Республики «Об образовании» от 23 марта 1992 года. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://knu.znate.ru/docs/index-519897.html>
5. Закон України «Про вищу освіту» № 1556-VII від 1 липня 2014 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://vnz.org.ua/zakonodavstvo/111-zakon-ukrayiny-pro-vyschu-osvitu?start=12>
5. Мотова Г. Системы оценки качества образования в странах СНГ и Балтии / Г. Мотова // Вестник высшей школы «Alma mater». – 2004. – № 1. – С. 37–42.
6. Постанова Кабінету Міністрів України №1380 від 29 серпня 2003 р. Про затвердження Положення про акредитаційну комісію [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1380-2003-%D0%BF>
7. Постанова Кабінету Міністрів України №1380 від 29 серпня 2003 р. Про ліцензування освітніх послуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1380-2003-%D0%BF>
8. Постанова Кабінету Міністрів № 692 від 18 вересня 2013 р. Про внесення змін до Положення про акредитацію вищих навчальних закладів і спеціальностей у вищих навчальних закладах та вищих професійних училищах та Порядку ліцензування діяльності з надання освітніх послуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/692-2013-%D0%BF>
9. Проект постанови Кабінету Міністрів Про утворення Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://osvita.gov.ua/?p=578>
10. Савенкова Т. И. Высшее образование в Эстонии / Т. И. Савенкова // Молодой ученый. – 2014. – № 4.2. – С. 5–8.
11. Свіжевська С. А. Експертиза якості освіти: Європейський підхід до оптимізації критеріїв акредитації у ВНЗ України [Електронний ресурс] / С. А. Свіжевська. – Режим доступу : http://www.nmu.org.ua/ua/content/infrastructure/structural_divisions/science_met_dep/statti_akr/ekspt_yakosti.php

12. Свіжевська С. А. Формування сучасних підходів до акредитації у вищих навчальних закладах України / С. А. Свіжевська // Вища школа. – 2013. – № 6. – С. 21–35.

13. Свіжевська С. А. Шлях акредитації в Україна: революція та еволюція. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

http://www.nmu.org.ua/ua/content/infrastructure/structural_divisions/science_met_dep/statti_akr/akred_v_Ukraine.php

14. Aurelija Valeikienė. Системы обеспечения качества в Литве, Эстонии и Латвии [Електронний ресурс]. – К. – 2014. – Режим доступу :

http://ipq.org.ua/upload/files/files/03_Novyny/2014.12.16%20Konferenciya/Aurelija%20Valeikienė%20,%2012.12.2014%20RUS.pdf

1. Haridus-Ja Teadusministeerium. Оцінка якості вищої освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

<https://www.htm.ee/ru/meropriyatija/vysshee-obrazovanie/ocenka-kachestva>

16. Quality assurance of higher education in Estonia // Implementation of Bologna declaration in Estonia in 1999-2003 [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

http://www.aic.lv/bologna/Bologna/Reports/Countrep_03/Estonia.pdf

РЕЗЮМЕ

Конограй В. В. Системы оценки качества высшего образования в странах Балтии: сравнительный анализ.

В статье рассмотрены основные критерии оценки качества высшего образования в странах Балтии (Литве, Латвии, Эстонии). Охарактеризованы особенности организации лицензирования и аккредитации высших учебных заведений, а также учебных программ, по которым они работают. Указано на органы, которые контролируют качество образования в каждой из стран, обозначены основные этапы осуществления процедуры лицензирования и аккредитации вузов. Раскрыты принципы оценивания и интерпретации результатов качества высшего образования. Осуществлен сравнительный анализ процедур лицензирования и аккредитации в странах Балтии, в частности определены виды, типы, сроки, условия аккредитации и лицензирования в Литве, Латвии, Эстонии, а также определены общие и отличительные черты. Выявлены приоритетные направления дальнейшего совершенствования системы оценки качества в Украине, опираясь на опыт балтийских стран.

Ключевые слова: лицензирование, аккредитация, Аккредитационная комиссия, Аттестационная комиссия, Национальное агентство по выдаче лицензий, качество высшего образования, Центр оценки качества, институциональная аккредитация, аккредитация программ, академическая аккредитация, общественно-профессиональная аккредитация.

SUMMARY

Konohray V. Systems of higher education quality assessment in the Baltic States: comparative analysis.

The basic criteria of the higher education quality assessment in the Baltic States (Lithuania, Latvia, Estonia) are shown in the article. The author characterizes the features of the organization of licensing and accreditation for higher educational establishments and also training programs in which they work. A basic accreditation of educational programs had developed in these countries, because the content of the assessment during certification (external expertise) are the quality indicators not only of these programs and training, but also of a higher educational institution as a whole.

The specified organs monitor the quality of education in each country: Council-board on quality assessment for higher education, Center for Higher Education Accrediting in

Estonia, Center on quality assessment for higher education in Latvia and Lithuania. The basic steps of the procedure for licensing and accreditation of higher educational establishment are pointed out, including: introspection (self-examination, self-control); external expertise conducted by the expert commission on departure to higher educational establishment; the decision of accreditation and (or) certification. The decision taken by the Council-board on Accreditation for Higher Education (while higher educational establishment accrediting) or the Commission on Accreditation (while educational programs accrediting) and it can be of three types: full, conditional and refuse of accreditation.

The author reveals the principles of evaluation and interpretation of the results for higher education quality. To assess the quality of education in the Baltic countries expert methods are used. The comparative analysis of the licensing procedures and accreditation in the Baltic countries, in particular defined species, types, terms, conditions of accreditation and licensing in Lithuania, Latvia, Estonia, and also the common features are defined in the article.

Studying the European experience, including experience in assessing the quality for education of the Baltic countries where the level of higher education is quite high, there is a need to revise the current system of licensing and accreditation in Ukraine, formation of new, modern approaches to monitoring the quality of education. Based on the experience of the Baltic countries it was made an attempt to determine the priority areas for further improvement of the quality assessment system in Ukraine.

Key words: *licensing, accreditation, Commission on accreditation, Certificate Commission, National Agency of issuing licenses, quality of higher education, quality assessment center, institutional accreditation, accreditation of programs, academic accreditation, social and professional accreditation.*

УДК 378:631 (410)

Ю. М. Луцки

Сумський національний аграрний університет

ЗАПОЧАТКУВАННЯ ВИЩОЇ АГРАРНОЇ ОСВІТИ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ

У статті розглядається досвід підготовки аграрних кадрів у вищих навчальних закладах Великої Британії. Мета даної статті – проаналізувати особливості становлення Королівського сільськогосподарського коледжу в Сайренсестері як засновника в галузі вищої аграрної освіти цієї країни. У результаті дослідження в роботі проаналізовано засади створення Королівського сільськогосподарського коледжу, охарактеризовано освітні потужності ВНЗ, розглянуто специфіку навчального плану, практичних занять, екзаменів, засобів заохочення. Підкреслюється роль даної освітньої інституції в розбудові вищої аграрної освіти.

Ключові слова: *аграрна освіта, коледж, заклад вищої освіти, професійна підготовка, теоретичне вивчення, практична підготовка, Велика Британія.*

Постановка проблеми. Процеси інтеграції України до Європейського економічного простору спричиняють появу нових вимог до підготовки висококваліфікованих фахівців для всіх галузей економіки, у тому числі й для сільського господарства.

Відповідаючи на виклики сьогодення, в Україні започатковано процес реформування вищої освіти [6] в цілому й аграрної зокрема [8; 9].

Незважаючи на запроваджені заходи, у сфері аграрної освіти існують проблеми, які вимагають вирішення. У зв'язку із зазначеним вище для